

LAUSUNTO

24.4.2015

OM 38/43/2015

Valtiovarainministeriö

D:nro VM031:00/2015

LAUSUNTO VALTIOVARAINMINISTERIÖLLE HELSINGIN, ITÄ-UUDENMAAN JA LÄNSI-UUDENMAAN MAISTRAATTIEN MAHDOLLISTA YHDISTÄMISTÄ KOSKEVASTA SELVITYKSESTÄ JA SÄÄDÖSMUUTOSEHDOTUKSISTA

Valtiovarainministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikossa mainitusta asiasta. Oikeusministeriö esittää lausuntonaan seuraavan.

Asetuksenantovaltuudet

Perustuslain 119 § 2 momentin mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Valtion alue- ja paikallishallinnon perusteista säädetään niin ikään lailla. Valtionhallinnon yksiköistä voidaan muutoin säätää asetuksella. Yleisillä perusteilla säännöksessä tarkoitetaan lähinnä yksikön nimeä, toimialaa sekä pääasiallisia tehtäviä ja toimivaltaa (HE 1/1998 vp, s. 174, PeVL 59/2009 vp).

Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Perustuslakivaliokunta on erityisesti perusoikeuskytkentäisen sääntelyn yhteydessä pitänyt välttämättömänä, että toimivaltainen viranomainen ilmenee laista yksiselitteisesti tai muuten täsmällisesti tai että ainakin viranomaisten toimivaltasuhteiden lähtökohdat samoin kuin toimivallan siirtämisen edellytykset ilmenevät laista riittävän täsmällisesti (esim. PeVL 9/2014 vp ja siinä viitattut).

\\ohna01\Home\OH9\o925298\Documents\lausut\mastraatit\vm244
(maistraatit) mk.docx

Käyntiosoite

Eteläesplanadi 10
HELSINKI

Postiosoite

PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

Puhelin

02951 6001

Faksi

09 1606 7730

Sähköpostiosoite

oikeusministerio@om.fi

Tulkintalinjalla on yleensä ollut erityistä merkitystä silloin, kun kyse ollut laissa määrittelystä toimivallasta poikkeamisesta. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että viranomaiselle ei siten voida lailla antaa täysin rajoituksetonta valtuutta siirtää tehtäviään tai toimivaltaansa toiselle viranomaiselle (esim. PeVL 9/2014 vp ja siinä viitatus).

Valiokunnan kanta ei ole ollut merkityksetön arvioitaessa sellaista sääntelyä, jossa toimivaltaiset viranomaiset määriteltäisiin vain asetuksessa siten, että kyse ei olisi poikkeamisesta laissa säädetystä. Esimerkiksi lausunnossa PeVL 47/2001 vp katsottiin, että tällöin vähimmäisvaatimuksena on, että laissa luetellaan asetuksenantovaltuudessa tarkoitettavat mahdolliset toimivaltaiset viranomaiset. Erityisen perusoikeusherkissä sääntelykonteksteissa ei ole aina pidetty edes luettelointia riittävänä (ks. PeVL 67/2010 vp, jossa mahdollisuus säätää päätöksentekotoimivallasta salaisten tiedonhankintakeinojen käyttämisestä laissa säädettyjen viranomaisten lisäksi valtioneuvoston asetuksella siinä säädetyn poliisiyksikön päällikölle muodosti säätämisyjärjestyskysymyksen).

Tähän nähden ei ole kokonaan ongelmattonta, että nyt käsillä oleva 1. lakiehdotuksen 80 §, 2. lakiehdotuksen 25 § ja 3. lakiehdotuksen 46 § eivät yksiselitteisesti sanamuotonsa puolesta rajoita asetuksenantovaltuutta säätämiseen toimivaltaisesta *maistraattista*, vaikka tämä on ilmeisesti lainsäädäntöhankkeen tarkoituksena (HE-luonnos s. 2). Valtuuksia on syytä täsmentää.

Asetuksenantovaltuudet on esitysluonnoksessa osoitettu valtiovarainministeriölle. Ministeriölle voidaan osoittaa asetuksenantovaltaa yhteiskunnalliselta ja poliittiselta merkitykseltään vähäisemmissä asioissa sekä selvästi teknisluonteisissa ja toimeenpanoa koskeissa asioissa. Vaikka perustuslakivaliokunnan aiempi käytäntö (ks. erityisesti PeVL 24/2006 vp) viittaa siihen, että nyt käsillä oleva valtuus ei ole ongelmallinen, on asiaa syytä tarkastella säätämisyjärjestysperusteluissa.

Kielellisten oikeuksien turvaaminen hallinnon muutoksissa

Oikeusministeriö pitää kiitettävänä muutosesityksestä tehtyä kielellisten vaikutusten arviointia ja yhtyy pääosin vaikutusarvioinnin loppupäätelmiin. Ehdotuksen mukaan ruotsinkieliset palvelut turvataan samalla tavalla kuten nykyisessä lainsäädännössä. Toimipisteiden paikat, sekä virkojen erityiset kielitaitovaatimukset (248/1996) pysyvät samoina.

Oikeusministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että vähemmistökielisten osuus alueella, vaikuttaa kielellisten oikeuksien toteutumiseen enemmän kuin vähemmistökielisten lukumäärä (Valtioneuvoston kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2013, sekä kielibarometri 2012).

Ruotsinkielisten osuus nykyisten maistraattien alueilla olivat seuraavat vuonna 2014: Länsi-Uudenmaan maistraatti 13,3 %; Itä-Uudenmaan maistraatti 7,0 %; sekä Helsingin maistraatti 5,8 % (Tilastokeskus). Yhdistettäväksi ehdotettavalla alueella ruotsinkielisten osuus vuonna 2014 oli 8,3 %. Ehdotuksessa tulisikin taata, että ruotsinkieliset palvelut Länsi-Uudenmaan maistraatin alueella eivät heikkene pidemmällä aikavälillä. Tässä

tapauksessa keskeistä on toimipisteen säilyminen Raaseporissa. Myös Porvoon toimipisteen säilyminen on tärkeää ruotsinkielisten palveluiden turvaamisen kannalta.

Ehdotuksessa valtiovarainministeriön asetukseksi henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta eräissä maistraateissa säädetään sellaisten maistraatissa työskentelevien kielitaidosta, joilla ei ole säädettyä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkintoa. Uudemaan maistraatissa ainoastaan Raaseporin yksikössä on viiteen virkaan säädetty kelpoisuusehtona ruotsin kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä suomen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito. Säädös ei oikeusministeriön käsityksen mukaan muuta nykytilannetta. Oikeusministeriö pitää kuitenkin ongelmallisena, että muissa Uudemaan maistraatin yksiköissä ei asetustasolla samalla tavalla turvata kielellisten oikeuksien toteutumista, vaan näissä tilanne on riippuvainen yksittäisten rekrytointien onnistumisesta.

Esittelylupa

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi seuraavia oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluvia lakeja: laki kuolleeksi julistamisesta (127/2005), laki holhoustoimesta (442/1999) ja laki edunvalvontavaltuutuksesta (648/2007). Oikeusministeriö muistuttaa, että kyseiset muutosehdotukset tarvitsevat aikanaan esittelyluvan oikeusministeriöstä.

Muita huomioita

Esitysluonnokseen sisältyy ehdotukset eräiden valtiovarainministeriön asetusten muuttamisesta. Luonnoksessa valtiovarainministeriön asetukseksi toimivaltaisista viranomaisista eräissä maistraatin ja aluehallintoviraston tehtävissä on asianmukaisesti otettu jo huomioon 1.1.2016 voimaan tulevan isyyslain (11/2015) edellyttämä muutos. Jotta asetuksen terminologia vastaisi uudessa isyyslaissa käytettyä terminologiaa, olisi kuitenkin asetuksen 2 §:ssä käytettävä isyyden tunnustamisen hyväksymisen sijasta käsitettä isyyden vahvistaminen.

Oikeusministeriö muistuttaa vielä, että Eurooppalaisen perintöasetuksen (EU) N:o 650/2012 mukainen eurooppalaisen perintötodistuksen antaminen on asetusta täydentävässä kansallisessa sääntelyssä päätetty antaa maistraatille ja asetuksenantovaltuuksien keskittää yhdelle maistraatille (HE 361/2014). Eduskunta on hyväksynyt asiaa koskevat lait 3.3.2015. Tarkoituksena on ollut, että tehtävä annettaisiin Helsingin maistraatille. EU-asetus tulee voimaan 17.8.2015, jota ennen edellä mainittua valtiovarainministeriön asetusta on jo muutettava.

Osastopäällikkö, ylijohtaja



Asko Välimä

Lainsäädäntöneuvos



Mikael Koillinen

